

СВІТ ОЧИМА МИТЦІВ ДОБИ БАРОКО

Алла Перепелиця, вчитель зарубіжної літератури Рівненського природничо-математичного ліцею «Елітар»

Життя людини – троянда, що швидко в'яне й перетворюється на колюче й сухе стебло. Саме ця метафора найяскравіше передає ідеї мистецьких творів доби бароко, які вирізняються недотриманням правил ренесансної гармонії.

Найяскравіше бароко проявилось в архітектурі. Саме в цьому напрямку мистецтва найкраще виражена основна ідея доби: ілюзія безперервності руху, постійної плинності і змінності форм, перетікання одного простору в інший, адже архітектура бароко тяжіла до організації простору. Це майдани, палаци, сходи, фонтани, паркові тераси, басейни. У міських і замських резиденціях переважають пластичні оздоблення з тривожною грою тіні і світла,

парадні інтер'єри з багатоколірною скульптурою, ліпленням, різьбленням, позолотою, розмальованими плафонами, які створюють ілюзію відкритих склепінь. Архітектурі бароко притаманні прямі лінії й чітко окреслені статичні площини, вона відзначається потужним просторовим розмахом, складністю неспокойних форм, що ніби зливаються одна з одною.

Архітектура — пишна й урочиста, велично-прекрасна, що породжує грандіозний психологічний ефект. Головні об'єкти барочної архітектури — церква і палац. Їхня багатобарвна архітектура - це різнокольоровий мармур, бронза, розмальовані скульптури, яскраві, святкові інтер'єри.

Отже, для мистецтва бароко характерні:

- ускладненість об'ємів і простору, взаємне перетинання різних геометричних форм;
- переважання складних криволінійних форм у визначенні планів і фасадів споруд;
- чергування опуклих і увігнутих ліній і площин;
- нерівномірний розподіл архітектурних засобів;
- створення складної гри світлотіні, колірних контрастів.

Найвідомішим майстром архітектури бароко був італієць Дж. Л. Берніні, який створив чимало уславлених споруд (здебільшого у Римі: площа Сан-П'єтро, церква Сант-Андреа аль Квірінале, фонтан «Чотири ріки»).

Талановитим архітектором пізнього бароко був Б. Ф. Растреллі.

Растреллі - молодший уславив своє ім'я спорудженням Зимового палацу, палацу Воронцових, Строганівського палацу.

Із архітектурою була пов'язана і скульптура. Динамізм скульптури бароко, на відміну від ренесансної скульптури спокою, викликає не оптимістичне відчуття могутності, величі, можливостей людини, а захоплення легкістю, витонченістю, якоюсь нереальністю, неземною привабливістю. У

бароко (найчастіше) не можна виокремити роботу архітектора та роботу скульптора. Одним із цікавих жанрів барокової скульптури був портрет. Серед них було чимало яскравих і виразних образів (портрет Людовіка XIV, «Аполлон і Дафна», виконані Берніні). Значне місце у світській скульптурі епохи бароко посіли статуї для міських фонтанів (фонтан Треві у Римі).

У європейському живописі доби бароко значного розвитку сягають побутовий жанр, пейзаж, натюрморт, портрет. В образотворчому мистецтві переважали декоративні композиції релігійного, міфологічного або алегоричного характеру, де художників цікавлять, насамперед, сюжети чудес та мучеництва, де яскраво виявилися властиві бароковій стилістиці гіперболічність, патетика, парадні портрети, урочисті історичні сюжети, героїчне трактування людини і її діянь; великого значення набули композиційні й оптичні ефекти, мальовничість цілого, вільна, темпераментна творча манера. Визначні види живопису бароко —

вівтарний образ і декоративне панно для оздоблення церкви і парадних залів. Улюблені сюжети картин життя католицьких мучеників і міфологічні історії, що подаються в пишному декорі. Розквітає жанр алегорії, де героями виступають монархи в оточенні різноманітних добродійців, муз, амурів і античних богів. Цим сюжетам чудово відповідає придворний парадний портрет.

Видатними представниками бароко в живописі були італієць Караваджо і голландець П. П. Рубенс, майстер барочного портрета іспанець Д. Веласкес, улюблений учень Рубенса А. ван Дейк. Фламандський художник Пітер Пауль Рубенс звертався до античних сюжетів, також утілював на своїх полотнах відомі біблійні мотиви та образи; зображав фігури, котрі перебували у постійній боротьбі, змаганні, гонитві, полюванні. Його пер-

сонажі відзначаються життєрадісністю. Вражає величезне напруження сил, пристрастей.

Антоніс ван Дейк — фламандський живописець. Він був найвідомішим та найголовнішим придворним живописцем в Англії. Майстер аристократичного портрета, він малював із природною віртуозністю. Він також є неперевершеним автором творів із біблійних і міфологічних тем, майстром графіки і гравюри.

Рембрандт Харменс ван Рейн — представник живопису Голландії XVII століття. Зображав людину «зненацька»: герої його картин усміхнені або охоплені смутком. Художник уважно придивлявся до внутрішнього світу своїх героїв, зображуючи їх у момент боротьби добра і зла, світла і темряви, любові і ненависті. У художніх образах митець відтворив багатогранність людського буття в його зв'язку з вічністю.

Важливу віху залишили у XVII—XVIII ст. в історії музики найвизначніші тогочасні композитори — Антоніо Вівальді, Йоганн Себастьян Бах, Георг Фрідріх Гендель. У барочній музиці переважає драматична патетика, її образи динамічні. Головною ознакою музичного бароко стала поліфонія — одночасне звучання кількох мелодійно змістовних голосів, що надає музиці багатоплановості, робить її багатотемною, просторово глибокою. Найяскравіше бароко проявилось в опері. Оперну виставу доповнювали архітектурними елементами, адже видовища відбува-

лися в розкішних парадних залах. Музично-драматична й ігрова основи опери виявилися здатними відтворити складний душевний світ людини; завдяки їм нездоланні людські пристрасті підкреслювались, возвеличувались, доповнювались різноманітними й складними подіями.

Митці бароко жили у світі протиріч, де розпалася гармонія, де домінує похмурий пафос, які сприймалися як норма буття та естетичний принцип, що реалізується в поетиці контрастів. У таких барвах і бачили митці періоду бароко один одного і світ, що їх оточував.